репродуктори бугаїв зазначеної кровності (хоча минуло більше 15 років з моменту їх затвердження); ***по-друге***, відсутні високопродуктивні корови-рекордистки, матері бугаїв, а також умови об'єктивної оцінки отриманих від них плідників за якістю потомків; ***по-третє***, ми вважаємо, що затрати, пов'язані з відтворенням і селекцією плідників, створенням від кожного з них банку сперми у кількості 20-50 тис доз (залежно від системи використання бугаїв) будуть більшими порівняно із закупівлею сперми високоцінних голштинських плідників; ***по-четверте***, за результатами наших досліджень, найвищу оцінку за якістю потомків отримали в умовах племінних господарств північно-поліського регіону чистопородні голштинські бугаї північноамериканської селекції.

Тому ми, образно кажучи, приречені використовувати чистопородних голштинських плідників, які за генетичним потенціалом молочної продуктивності значно переважають можливості вітчизняної племінної бази. Проблема полягає в створенні таких умов в спеціалізованих молочних господарствах різних категорій і форм власності, які б сприяли реалізації цього генетичного потенціалу.

Потрібно наголосити, що відкрита популяція не виключає жорсткого контролю за основними селекційними процесами відповідними державними органами, зокрема Міністерством аграрної політики та продовольства України. Закон України «Про племінне тваринництво» чітко окреслив функції та обов'язки суб'єктів племінної справи, шляхи вирішення конкретних завдань селекційно-племінної роботи у породах та племінних стадах, незалежно від їх категорій і форм власності. На особливу увагу заслуговують питання апробації племінних господарств і селекційних досягнень, налагодження чіткого обліку в господарствах (усі вони мають бути підконтрольними) та уникнення стихійних інбридингів при доборі батьківських пар із застосуванням сучасних комп'ютерних програм.

УДК 636.082.2.11

ГЕНЕТИЧНІ РЕСУРСИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН У КРАЇНАХ СВІТУ

І. В. Гончаренко, Д. Т. Вінничук
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Наукові центри країн світу ведуть дослідження за такими основними напрямами: пріоритетні види сільськогосподарських тварин; селекційні програми; збереження генетичного різноманіття порід тварин; підтримка локальних (аборигенних) порід; ветеринарне благополуччя тварин.

© І. В. Гончаренко, Д. Т. Вінничук, 2012

В різних країнах світу пріоритети варіюють, тому важливо правильно передбачити їх поєднання.

Скотарство в більшості країн світу є основною галуззю тваринництва. Селекційні програми фінансуються, в першу чергу, за рахунок бюджету і приватних організацій. Із 144 країн світу, де розводять велику рогату худобу, в 94 державах (65 %) виконують селекційні програми, в т.ч. спрямовані на збільшення валового виробництва і якості продукції.

Африка, Карибський басейн, Центральна Америка мають низький рівень реалізації селекційних програм. Чистопородне розведення визначається як заходи з розведення в межах певної породи, крос-бридинг – систематичне або періодичне комбінування двох і більше порід. Всього у світі (67 країн) було нараховано 505 локальних порід і 476 зарубіжних.

В Африці 26 % країн надають перевагу місцевим (локальним) породам, 55 % – схрещуванню із зарубіжними плідниками і 17 % – безпосередньо інтродукції зарубіжних порід. Так в Західній Африці намагаються інтродукувати стійку до трипаносомозу породу н'дама (N'Dama), але часто також використовують схрещування з породами зебу і навіть з голштинською. В Північній Африці використовують схрещування з бурою швіцькою (Brown Swiss).

Найбільша чисельність буйволів – в Індії, Пакистані, країнах Південно-Східної Азії. В Індії перевага надається розведенню буйволів породи Муррах (Murrah). Створено 33 племгосподарства, в т. ч. з поголів'ям породи сурті (Surti).

В Бразилії існує найбільша в світі комерційна популяція м'ясної худоби.

Для підвищення молочності зебувидної худоби в Болівійській Республіці та Венесуелі помірно використовується спадковість голштинів. Чисельність місцевої креольської худоби поступово зменшується.

Вівці та кози включені в систему селекції відповідно 3 і 31 % країн. Аргентина використовує генетичний матеріал з Австралії та Нової Зеландії для виконання програми нарощування виробництва вовни. Основні породи овець – меринос (Merino) і корридель (Corriedale).

У державах Європи головна мета селекції кіз – підвищення молочної продуктивності. Козівництво в країнах світу все більше поширюється. Наприклад, на Корейському півострові кіз розводять більше 700 років, а молоко та м'ясо кіз вважається здоровим лікувальним продуктом. Використовують бурські та австралійські здичавілі кози. Вони є материнською основою при схрещуванні з місцевими чорними козами (Black Goats). Імпортують зааненських кіз для поліпшення молочності.

Більша частка планомірних селекційних мероприємств для великої і дрібної худоби в державах Африки, Ближнього і Середнього Сходу реалізується державними інститутами.

Розведення *свиней* вважається пріоритетним в 44 (33 %) країнах. В Скандинавських країнах особливого значення надають ознакам здоров'я. В Угорщині розведення свиней є державною програмою племінного тваринництва. Однак, одночасно зберігають і використовують місцеву породу

– угорська велика біла (Hungarian Large White) і ландрас. Широко практикують гібридизацію. Зберігається генофонд сальної мангалицької породи (Mangalitsa).

В *конярстві* враховують традиції і нові вимоги. Наприклад, в Чехії порода коней стара кладрубська (Old-Kladruby) – теплокровна порода старо-іспанського і старо-італійського походження розводиться вже більше 400 років. У 1995 р. ця порода визнана частиною національного культурного спадку Чешської Республіки. В Польщі популяція коней поступово зменшується. Однак, з метою збільшення експорту конини нарощують чисельність ваговозних порід, а також для агротуризму, подорожей верхи та іппотерапії. Багато конепоголів'я в США.

У В'єтнамі наявна друга в світі за чисельністю популяція *качок*. Зареєстровано 8 місцевих порід і стільки ж інтродукованих з інших держав для чистопородного і крос-бредного розведення. Науковий центр (National Institute for Animal Husbandry) утримує і розвиває прабатьківські і батьківські стада.

Розведення лам в Аргентині набуло широких масштабів. Їх чисельність – 200 тис голів. Науковий супровід забезпечує національний інститут сільськогосподарських технологій (Instituto Nacional de Technologia Agropecuaria).

Об'єктивним показником розвитку різних галузей тваринництва є виробництво харчових продуктів на одну людину за рік.

За показниками споживання продукції тваринництва на душу населення провідне місце займає Бєларусь. Україна продовжує втрачати досягнення минулих років в галузі тваринництва. Залишилось малочисельне поголів'я аборигенних порід: сірої української, лебединської, симентальської, червоної степової, української білоголової та інших. Без державної підтримки їх майбутнє приречене.

Таким чином, при аналізі розвитку тваринництва в країнах світу визначено пріоритетні види тварин та їх концентрацію в окремих регіонах. Стандартизація виробничих процесів і вимог до якості продукції зумовлюють поширення у всьому світі невеликої кількості порід: голштинської – у скотарстві; ландрас – у свинарстві і т.д. В той же час у країнах світу поступово зникають локальні (аборигенні) породи сільськогосподарських тварин, але значення їх геному для майбутніх поколінь неоціненно.

Глобальний план дій в області генетичних ресурсів тварин створює основу, узгоджену міжнародним співтовариством, має підтримувати і збільшувати загальну ефективність національних, регіональних і глобальних зусиль для стійкого використання, розвитку та збереження генетичних ресурсів тварин, сприяти мобілізації ресурсів, включаючи відповідні фінансові ресурси, розвиток інституцій, людських ресурсів і основ співпраці.